

CSIKÓS ATTILA

Dominó

tér csendes, békésen hever, azt is mondhatnánk, terül, mint egy gyúródeszka, összelisztezte a nap. Embermazzsolák. A szökőkút kőkávján két diák, lábuk lelóg, csukott szemmel ülnek a napon, úgy beszélgetnek, mintha a szájuk is csukva volna, a szemhéjük vörösében most boldogok, fűti az arcuk az április, a kút medrében még a téli por, pár csikk, egy könyv, ezen el lehet tűnődni, hogyan került ide, ugyan van az a mozgalom, „hagyd el a könyvet, ha elolvastad”, így hívják ezt a játékot, de miért pont egy szökőkút medrében, ahol madár se jár, ha nincs benne víz, érthetetlen, bár ez is olyan bolondos, mint az április.

A Fő utca másik oldalán a kocsmá. Százötven a fröccs. A bádognál ragyog a betűző napon, mintha friss ezüstből volna, két stampedli, drágakövek, bár mindkettő üres. A Férfi Fülhallgatóval a sarokban ül, mint mindig, rádiózik, öt éve, amióta nincs munkája, csak alkalmi, zárójelbe tették, mint valami magyarázatot, miszerint „vesd össze” vagy „sic!”, a kék munkásoverallba vezet a zsinór, régen zsebrádióhoz csatlakozott, ma telefonhoz, de a Kossuth adó szől rajta ma is, ha már nem is ugyanolyan, mint régen, hiába kérték, hogy hajóvonták soha ne találkozzanak, megnyugtató, hogy legalább az időjárás-jelentés olyan, amilyen volt mindig, hiába ígér jó időt.

Ide nem járnak külföldiek, pedig nem messze a Lánchíd, a külföldiek nem szeretik a füstöt, félnek a bortól, pedig a mosdó is tiszta, a pultos is igyekszik, bár a front lelassította kicsit, tíz percig is elszöszmötöl a sült debrecenivel, a külföldinek ennyi ideje soincs a kolbászra, egyébként „alából” gyűlöli, ha a személyzet illuminált. A hölgy ivott, hát ivott egy kicsit, a bácsi, mondja, pedig maga is néni korú, a bácsi, akit tizenöt éve ápolok eltartásával, ma fájlalta a hasát, de orvost látni sem akar, az orvos se őt, engem hívogat, pedig tudja, hogy dolgozom. Letörli az ezüstsín pultot, olyan, mint egy boncasztal vagy az ismeretlen alkoholista vértje, ebben harcolt a törökkel, letörli, a kannából átönti a bort az edénybe, ráteszi a fedőt, az is bádognál, de a napban az is ezüst. A talponállónál két sörébe merengő vitéz. Az egyik Radics Béláról mesél, deci pálinkát ivott, amikor koncert közben átment a focipálya büféjébe a dobszólo alatt, deci pálinka, sör, a szóló végére visszaért még, tépte a szájával a húrokat, amíg el nem vágta az ajkát a fém, akkor újabb kör jött a dobon, újabb kör pia a focisták között, így mentek a bulik, ismertem Bélát, mondja, a másik meg bólint, és mintha ebből következne, a rocktörténelemből vagy a hetvenes évek ivási szokásaiból, egy zselés izomlazító krémről kezd beszélni, amitől elmúlt minden baja.

Van egy belső terem is, padokkal, széles tölgyfaasztalokkal, rajtuk futó, fekete alapon sárga-piros négyzetek, a hetvenes évekből maradtak ezek is, akárcsak a „törzsek”, a Férfi Fülhallgatóval, Aki Ismerte Radicsot meg a Lábfájós, ez utóbbi író volt egyébként, de ma már csak a bokája sajog. A kis terem félhomályában, hátul, a konyhaajtó mellett egy férfi és egy nő. A férfi nyakkendő, sötét öltönyös, a nő szoknya, köröm-

cipő, kopogós sarokkal, a blúzán hatalmas búzavirág. Egészen halkán beszélnek, ha beszélnek egyáltalán, inkább csak hallgatnak, hátha a másik akar mondani valamit, valami fontosat, amin el kell pirulni, vagy legalább nevetni lehet, olyan kevés öröme van okunk manapság, jó lenne, ha mondana már valami jópofát, gondolja a nő is, szép nő, vörös fürtjei alatt alig látszik az arca, mintha egy rókát terített volna magára, csak az ajka vöröslök a rúzsban, amelybe most beleharap. A férfi nem szól. Nem mondja. Lassan rágyújt, kifújja a füstöt, gomolyog a nap felé, egy fénykéve metszi el a szürkésfehér fodrokat, a férfi nézi, a nő is nézi, a férjére gondol, mit néz az most, erre gondol, meg arra, hogy legalább a combját fogná meg valaki, legalább ez a férfi, ha már szoknyát vett fel, mint az anyja, amikor betért a szomszédos Ampelosba, mert akkor még divat volt a szoknya, és a megcsalás is olyan volt, mint egy francia film, fülledt, bűnös, de felszabadító, mint egy Pozsgay-beszéd a pártkongresszuson, össze lehetett kacsintani, olyan volt az is, félrekettyintett az elvtárs, pedig nem is, csak engedtek kicsit a zablán, az erkölcsön is jó volt néha lazítani, így mesélt az anyja az Ampelosról és arról, hogy milyen érzés, amikor a tölgyfa asztal alatt megfogytak végre a combját a gondterhelten dohányzó, trapéz nadrágos, nyakkendőes férfiak. Aztán ő is rágyújt. A férfi akkor megszólal végre, és arról kezd beszélni, hogy a Parlament és a Való Világ tulajdonképpen felcserélhető, kéne az Országgyűlésbe is riportszoba, Mesterházy beülné, és Vonára panaszkodna, mert nem lehet vele élni, olyan rendetlenek a mondatai, és Szíjjártó is beülné, és elmondaná, hogy most aztán mindent belead a párbaj előtt, ő akar visszajönni a villába, de az is lehet, hogy inkább műsorvezető lenne valahol, ezt mondja a férfi, és a nő végre nevet, és közelebb húzódik, és kicsit szétnyitja a combjait is.

Elkészült a debreceni.

A Fő utca elején a Bambiban meg már csak páran, alig van valaki, aki a piros műbőrre ül, inkább a teraszon, bár ott azonnali ceh van, és a placc feletti házból egy lakó néha leönti vízzel a vendégeket, új lakó, azt hitte majd nézi a csendes Dunát, ami fölé Bem apó szobra mutat, de nem, ezek kiülnek az első napsugárra, ez nem volt benne a négyzetméterárban, csak az erkély meg a jó levegő, hát kiönt egy pohárral, a teraszon meg sikonganak, elülnek az erkély alól, és még hangosabban mondják a magukét, egyébként is kiabálni kell, ha bent dominóparti zajlik, főleg ha kevernek, az olyan, mint amikor csak kavicsot forgat egy betonkeverő, keverik ők is a műanyag lapokat, és üvöltöznek közben, mert ők se hallják a másikat. Egyedül a Tanár úr ül bent a piros puffon, előtte három fröccs, nem akarja ugráltatni Gizit, meg jó tudni is, hogy van utánpótlás elég. A lábait összecsomózva ül, bal tenyerébe simítja a fülét, előregörnyed, jobb karján támaszkodik, és hosszúkás, nyúlt arcán valami áldott nyugalom dereng, ahogy az első korty után már vizenyős szemmel mereng a semmibe, és arra az októberre gondol, amikor még egyetemistaként, kezében egy zászlóval sokadmagával megérkezett ide, Bem apó lábaihoz. Nem zavarja a zaj, sem a dominó, sem az üvöltözés, benne csend van, majdnem süket csend, majdnem halálos csend, talán csak Gizike hasában van akkora csend, vagy egy némafilmben, amin a forradalmárok némán hallgatják a néma szónokot, vagy pince mélyén, felpeckelt szájjal, egy szájban, amit elöntött már a vér, ott van akkora csend. A dominózók most összevesznek, valaki csalt, érthetetlen, hogyan lehet csalni a dominóban, egyáltalán hogyan lehet ekkora szenvedéllyel játszani, úgy játszanak, mintha legalábbis utcai verekedés volna a dominó, a legalantasabb ösztönök gát nélküli csatája, a gyilkos atavizmusok képzavarrá robbanása, a csaták csatája, üvöltés kí-

sér minden lerakást, artikulálatlan harci óbégatás, az életükért dominóznak talán, de most a megvádolt az asztalra csap, és azt mondja, elég, többet nem játszom veletek, egyébként is itt a tavasz... Erre aztán lehiggadnak, tényleg, erre nem gondolt senki, tavasz van, sustorogják egymásnak, tavasz, tavasz, és dobozokba rakják a fekete pöttös műanyaglapokat.

A nap már lebukóban a budai hegyek mögött, ha eltűnt végleg, már csak pár perc, és kiönt a Dunából a sötét, árad, mint a fekete tinta, végighullámzik a rakparton, a házak között, olyan nedves is a tavaszi sötét, akár egy könnyes női szembogár.

A Férfi Fülhallgatóval kihúzza a dugót a fejéből, még egy kortyot iszik, aztán int a pultosnőnek, s már indul is haza, az esti műsort jobban szereti a Hifin, mindenholnan Bemondó, négy hangfalból is bemond, olyan, mint a felvonulásokon régen, arra tud elaludni egyedül, a pultosnő visszaint neki álmában, és letörli a pultot, ami este már csak bádog megint, inkább boncasztal mégis, nem vértzet. A bácsi jobban lett, a néni részegebb.

A pár még mindig csak „ketten”. A férfi megint hallgat, mint előtte a konyak, sűrű hallgatás az, elszánt, szilaj, mégis tartózkodó, a nő még közelebb húzódik ehhez a tömör hallgatáshoz, a cipője sarka koppan a kövön, a rúzsos száját is megnyitja, úgy bugygyan át a hangja az ajkain, mintha a saját húsa volna az is, tavasz van, azt mondja, tavasz, és csak nézi a férfit, aki most végre feléje fordul, és erős ujjaival a meztelen combjára tapad.

Kint lenyeli a hegy a nap utolsó kortyát, sötét lesz, száradó, olajos sötét, és a Corvin téri gesztenyefák súlyos virágai felett felfehérlik a telihold.

Kanfröccs

Végül is, Irmuskám, csak akinek van, az tud valamit kezdeni, ha érted, mire gondolok így kilenc felé, mondta Bélabá az apró Óbudai bárocska legkisebb asztalánál a maroktelefonjának a fröccse fölött. Amíg Irmuska válaszolt – nyilván félreértette az öreget, és a bankbetétre gondolt a második kerületi két szoba összkomfortban, esti teáját kavargatva a lehalkított tévé és a felhangosított budapesti panoráma előtt –, tehát amíg így lakberendezkedve válaszolt, Bélabá megigazította felső protézisét, amit tíz éve csináltatott, és mert Irmuska aprólékos asszonyka volt, még a szemüvegét is sikerült letisztítania. Barna ballonban ült, mint Colombo hadnagy, merthogy tavaszodott, és így melegegdedvén minden nyugdíjas nyomozni kezd a tegnapi után, hát elővette ő is harmincéves átmenetijét, drapp nadrágját és tejeskávészínű tavaszi garbóját, hogy e bebarant, decens bölcsességgel s valami tudálékos élni akarással elgondolja és bebizonyítsa, amit az élet elmulasztott megcselekedni vele, aminek igazságát és valódiságát most neki mégis igazolnia kell az első elrontott naptól az utolsó, női farpofán hagyott ujjlenyomatig. A lábánál szatyor – püffedt, füleivel csomóra kötött emberfejre emlékeztetett. Egy emberre, ki bekapott két doboz hypót, fél kiló kenyeret, egy dobozos sört és egy talpaltatott nyári cipőt. A cipőt most váltotta ki, de erről nem tett említést, mert tudta, Irmuska semmire se tartja a suszterokat, egyébként is mindent kidob, ami tönkremegy. A férjét is kidobta, annak is besült az ipar kilencvennyolc után, azóta szingli, mert halad a korrall, az ember hatvan múltával egyébként is azt mond magáról, amit akar, ha addig volt annyira ügyes, hogy nem lett politikus a gyereke, mert azzal azért vigyázni kell,

akkor már nem mondhat akármit egy magára adó, bevállalós úrhölgy se soha... Bélabá csak hallgatta Irmuskát a kétcenti vastag szemüvegkeret jótékony árnyékában, és arra gondolt, hogy itt a tavasz... Kivárta rendben, amíg az asszony elakad a dollár és euró árfolyamainak fejtegetésében, kivárta, amíg Irmuska elhitte, hogy érti, mindig is értette, miről beszél, kivárta, amíg a nő lélekben egészen és kimondhatatlanul megvagyonosodott az átszámítgatások után, kivárta, míg kihangosított budapesti panoráma úgy nézett ki, mint Hawaii egy igen jó minőségű poszteren, kivárta, hogy Irmuska elégedett legyen, s akkor igen okosan és taktikusan, a fáradt disznó utolsó dacos sivítása utáni pillanatban belédöfte a törte, és azt kiabálta a telefonba – merthogy kissé süket volt szegény –, hogy „én nyolcvankilencben csak maga után jöttem haza az NSZK-ból, Irmuska!” Lódenját szétvetette, mint egy szatír, napelemszerű okuláréját feltolta a homloka fölé, s belevágott a monológba, mely Kádár halála óta – hogy nyugossza az ég – csak forrt és sűrűsödött benne, mint pumpában az ájer.

Mit vár még maga, drága, hát kire hagyja a mit? Apám se hagyta senkire, rám se, pedig a második felesége szült Nyugat-Berlinben, nem is a harmadik, aki pedig német nő volt, hát beosztással élt, és a vaját is tornasorba állította a reggeli előtt. Jöjjön hozzám, édes, aztán nincs is mit számolnia tovább! Ne mondja, hogy nem tudja, ugyan, mit nem tud maga? Mindent tud, még azt is, amit odafönt sem sejtene, hát csak vallja be, hogy nem magának való a szingli élet, arra van még ideje, még csak most múlt hatvan, a férjeit eltemette, anyagilag ki van elégítve, csak hát a magány, Irmám, minek is tagadni, idáig jön a lakásszag, ami a bőrből árad, a bútorápoló, hát kell az magának, amikor itt a tavasz? Én bevallom magának, ittam egy fröccsöt, még az is lehet, hogy holnap az orvoshoz se megyek, inkább nyomom az ágyat, hát bohém vagyok, és nem azt nézem, hogy minek mi a rendje. Jöjjön föl hozzám, édes, murizunk, hát nem lenne jó? Még a lemezjátszót is beindítanám, pedig az nem kis munka, tíz éve még a konnektorba se dugtam be soha, vettem sört, van otthon egy üveg konyak, Irma, mire vár otthon, a bútorápoló szagában, mintha nem volna pénze arra, hogy a bútorápoló nélkül tisztítsa magát? Olyan tavasz van, mint húsz éve, drága, maga negyven volt, én ötven, Berlinből írtam magának lapot, hogy megtudjam, jöjtek-e vagy ne jöjtek Berlinből, pedig akkor még ki voltam innen tiltva apám első felesége miatt, aki ötvenhatban az oroszokra lőtt... Nem válaszolt akkor, mert vitte a géemká ipar, a fröccsöntés, és nem válaszolt négy év múlva se, mert egy káeftével élt, Irma, pedig akkor már itthon voltam megint, és csak magára vártam Óbudán... Othagytam az apám gyárát, az anyám két lakását, az apám harmadik feleségének megtornáztatott bankbetétjeit, csak hogy lássam... Irma, legyen laza, csak egyszer az életben! Egy éjszaka, aztán meglátja, mint a kötvényeit... Lehet még gyerek is tőlem! Erzsikére meg ne féltékenykedj, rá se néztem az elmúlt tíz évben... becsületszavamra... Irma, Irma... jöjjön hozzám... én csak maga miatt jöttem haza... Irma... Irma... majd holnap hívom, hívom megint... hívom megint...

Bélabá visszatolta szemére a szemüveget. Beleivott a borba. Megnézte a szatyrát. Eltette a mobilt. Utálta ezt a szót, mobil, nem megy ez sehová, ha nem viszem, szokta mondogatni, most mégis csak az volt, egy „mobil”, az Irma meg kurva, az elmúlt húsz év a kilátástalan gyönyör, a holnap a gyönyörű kilátástalanság, a remény pedig az utolsó golyó a tárban. Hetvenéves volt. És körülötte és benne mindenhol: tavaszodott.

Irma meg csak úgy letette, mint a nagyesküt. Nem így nevelték. Az ember lánya ne menjen fűhöz-fához, ne adja oda magát a semmiért. Nem ezért iperedett, iparkodott,

lapátolta a géemkát, a káeftés férje törzstőkéjét, a tb-t, az iparűzést, a személyi jövedelemadót. Az ember jutni akar valamire, egy „két szoba összkomfortra”, egy zajos budai kilátásra, egy kis kilátásra a lerombolt, kirablott múlt felett, egy csepp ciányi büszkeségre, még ha félreérti is Béla, ez a bohém kujon, még ha félreértik is az emberek...

Mosogató

Fogta a tányérokat. Azokkal kezdett. Laposak, kerek. Mint az élet, kis arany szegélylyel. Vidékről jött a lány, és színésznő akart lenni. Orwell is mosogatott, és írni akart. Megírta, ahogy mosogatott. De átélésből nem lehet belenyúlni a zsíros habba, a maradékba, a forró vízbe. A mosogatónak az alá kell mennie. Nem lehet átélni a pörkölt-szaftot, sem a porcelánon elkent áfonyát a maradék camembert körül. Írónak tapasztalat a mosogató, talán még élmény, öröm és felfrissülés annyi szellemi kísérlet után. Színházban csak a kellékes mosogat. Aki színésznő akar lenni, ne nyúljon az olajos, forró vízbe, mert megcsúnyul a keze.

A mosogató ott mosogatott, ahol az élet lezajlott egy pillanat alatt. Ahol az idő múlása nem folyamatos, a múlt idő mindig konkrét és befejezett. A Nagymező utcában minden, ami történik, már megtörtént, amikor még zajlik éppen, különös utca, hát ezért is érezte magát különösen az a mosogató az egyik kis étterem alatti konyhában. Itt az emberek nem megismerkednek, hanem ismerik egymást, de az is lehet, hogy megismerték, pedig még csak szemeznek egymással, de már az is lezajlott köztük, amire más utcákban csak készülődnek, ők meg már túl vannak minden. Talán a Templom az oka, hogy úgy lezárja ezt az utcát sárgán, mint az ősz, talán a mulatók, talán a régi kurvák, táncosok szelleme kísért itt az időben, azok teszik ki a pontot a mondat elején, talán Ady személyesen, ki szintén itt mosogatott az Orfeumban, a Kovácsban, mosogatott, persze máshogyan. Ő a torkát mosogatta, a sorsot, a múltat, a baját, de zsír és maradék az is, in saldo mocsok az álmok emlékein, amit le kellett neki is mosogatni magáról minden éjszaka.

Az Ő utca sarkán görögök állnak sorba egy görög étterem előtt, ez megnyugtató. A zöldes vitrinjében egy bóher kalapos zsidó férfi méregeti magát, rágyújt akkurátusan, mintha ezerkilencszázötben álldogálna éppen, térdig a múltban, még minden előtt, úgy megy el mögötte a trolí, mintha nem is lenne még az sem, hangtalan, és a kitépett farmeros angol hulligánok sem üvöltöznének örömben, hogy a Madrid kikapott. A Sohóból trottórcipős, miniruhás kamaszlány settenkedik, fekete a ruha, feketére lakkozta a körmeit is, a szeme is el van tusolva, éjbogár, zümmög, csücsörít az arcára tekeredő vörös hajkígyók között, ez is egy alternatíva, tele van vággyal és éjszakával ez a lány. Talán az Orfeum táncosai voltak ilyen megnyíltak, nyeresek és véresek annak idején, midőn Bandi térdére omoltak, bámulni az ő nagy éjbogár szemét, hallgatni azt a tekintetet, ahogy dong a Nagymező utcán, valami kínról, valami kéjről, valami titokról, amit a táncosnőnek csak sejteni szabad. Más lányok is jönnek, vékonyak még, mint a könyv, amibe az ő szerelmük eddig meg van írva, mennek kocsmáról mulatóba, ülnek a pultnál és boldogok. A lángosos is boldog, nála nincs elmosogatnivaló, csak a zsír bugyog unottan, forrón, nyúlik a tészta, mint a várakozás.

A mosogató meg csak mosogat közben, és tudja, nagyon jól tudja, hogy odakint az élet megint lezajlott éppen, de nem gondol bele, csak mossa a piszkos edényt, az időt mossa már ő is, lemossa a német turisták maradék kaviárját a tányér közepéről, a francia nyugdíjasok

bakonyi bordájából megmaradt tejfölös koszokat, lemossa a csöndet, a zöldéséges vitrinjéről a bóher kalapos zsidó tükörképét, a trottőrcipőt, elmosogatja mind.

A Piaf még üres ilyenkor, a Mai Manó teraszán tömeg, a Broadway is kigombolta már az ablakait, isszák az akciós vodkát a régi alkoholisták, az Operett előtt a lábnymokban ott van a miénk is, otthagytuk a Ferencz Jóskába menet. A zeneiskola előtt bőrjakós suhanc csókol egy tetovált bakfist, talán csak József Attila ette így a csókot annak idején, mikor még ő is erre lakott, hogy a Japánhoz eléggé közel legyen.

Zárnak a színházak is. A mosogató már az eszcájgot öblíti le, a villát a kést meg a tollat, a tintát, kéken ömlik a víz az ujjai közt. Arra gondol, hogy szerep csak ez is. Elmosott mindent. Megtörtént az élet, mint egy piros trolibusz, mi csikorogva fékez a Főzelékfaló előtt, piros az a busz, piros, mint a mosogató rúza, úgy csillan meg rajta a lámpafény, ahogy a történelem s némely drámai nőszerep villan fel nyögve egy piros, műbőr kanapén. A mosogató felszáll, hátra se néz már. Már minden tiszta, már minden ragyog, mint azok a lapos, kerek tányérok a pulton, mint az élet, kis aranyseggel a porcelán peremén.

CSIKÓS ATTILA (1969) Budapesten élő író. Eddig hat kötete jelent meg. Számos színházi előadás dramaturgja, szerzője vagy irodalmi munkatársa. Az *Ártér* című folyóirat alapítója.